

УДК 351.74(477)

**ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СТАНУ МАТЕРІАЛЬНОГО
ТА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ**

**THEORETICAL AND LEGAL ASPECTS OF THE STATUS OF MATERIAL
AND FINANCIAL PROVISION IN THE INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE**

Руколайніна І.С.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративної діяльності ОВС
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Охарактеризовано окремі аспекти матеріально-технічного та фінансового забезпечення діяльності міліції. Дано поняття матеріально-технічного та фінансового забезпечення правоохоронців у сфері їх діяльності. Розкрито поняття фінансів, визначено категорію фінансових відносин.

Ключові слова: правоохоронні органи (міліція), матеріально-технічне забезпечення, поняття фінансів, фінансове забезпечення, рівень і стан матеріально-технічного та фінансового забезпечення.

Охарактеризованы отдельные аспекты материально-технического и финансового обеспечения деятельности милиции. Дано определение понятия материально-технического и финансового обеспечения правоохранительных органов в сфере их профессиональной деятельности. Раскрыто понятие финансов, определена категория финансовых отношений.

Ключевые слова: правоохранительные органы (милиция); материально-техническое обеспечение; понятия финансов; финансовое обеспечение; определена категория финансовых отношений.

Modern looks, touching understanding of basic directions of material and technical and financial problems of providing of activity in the organs of internal affairs, are described. Determination of concept of logistical and financial support of activity is given in the organs of internal affairs.

Key words: organs of internal affairs (police); financial and material and technical providing; financial relations, basic directions material and technical and financial providing in activity of organs of internal affairs.

Постановка проблеми включає в себе проблеми теоретико-правового аналізу функціонування матеріального та фінансового забезпечення правоохоронців в ОВС України. Теоретико-правовий аналіз характеризує сучасний стан професійної підготовки правоохоронців щодо їх матеріального та фінансового забезпечення. Стан проблем матеріального та фінансового забезпечення в діяльності правоохоронної сфери здійснюється в межах і за допомогою відповідного правового регулювання, вважаємо за доцільне з'ясувати сутність даної категорії, визначити механізм його реалізації, надати шляхи удосконалення функціонування матеріального та фінансового забезпечення правоохоронців в ОВС України.

Аналіз останніх досліджень вчених свідчить про те, що саме державна влада є одним з найважливіших інструментів, за допомогою якого забезпечується гарантування прав і свобод людини і громадянина, в тому числі і у фінансовій сфері, зростає роль органів внутрішніх справ України (надалі – ОВС України) як одного з публічно-правових інструментів, що діє в інтересах конкретної особи, суспільства і держави, захищає їх права і свободи, веде боротьбу з корупцією, злочинністю та протистоїть іншим внутрішнім та зовнішнім загрозам. На міліцію ще за радянських часів були покладені окремі обов'язки, які фактично не стосувалися виконання правоохоронної функції, відволікали від виконання основних конституційних завдань. Нині законодавчий орган, від рішень якого залежить реалізація очікуваних змін, почав працювати більш активно, тож законодавчі акти приймаються набагато швидше й ефективніше.

Формулювання цілі дослідження. Нарешті стали розглядатись і вирішуватись застарілі проблеми щодо конкретного реформування міліції, а саме в матеріально-фінансовій сфері, яка відіграє головну роль у запобіганні та протидії корупції, боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку та спокою у державі правоохоронними органами. Ситуація ускладнюється сучасними політичними, соціальними, економічними й іншими аспектами, в яких функціонують ОВС України.

Метою даної статті є дослідження правової природи фінансового стану правоохоронних органів як об'єкта адміністративно-правових відносин, що дозволяє вирішити не тільки теоретичні завдання, але й допомагає в практичній діяльності, так як тільки врахування різноманітних факторів реалізації правовідносин при виданні нормативних актів дозволить вирішити проблему ефективності правових норм, належного використання прав і обов'язків суб'єктів правоохоронних органів.

Виклад основного матеріалу. Процеси розбудови України як демократичної правової держави вимагають підвищення ефективності роботи правоохоронних органів. Однак вирішення даного питання можливо лише за умови врахування матеріального та фінансового забезпечення правоохоронців. На жаль, сучасний стан розвитку функціонування матеріального та фінансового забезпечення правоохоронців бажає кращого. Передбачена державним

бюджетом сума не відповідає реальним потребам правоохоронного відомства, яка приблизно сягає 34 млрд гривень. Обмежене фінансування Міністерства внутрішніх справ України не є новиною, але реалії сьогодення такі, що розрахувати на 100-відсоткове задоволення запитів органів внутрішніх справ просто неможливо. Звичайно, видатки на утримання МВС України щороку зростають, але вони у кілька разів менші за фактичні потреби. На сьогоднішній день вкрай важливо вирішити питання збільшення фінансового та матеріального забезпечення органів внутрішніх справ як найважливіших елементів їх життєдіяльності.

Поняття «фінанси» походить від французького слова – *finance* – готівка, дохід. Цей термін означає систему економічних відносин, які складаються між державою, підприємствами і громадянами щодо привласнення частини національного доходу через механізм оподаткування та його розподілу відповідно до виконуваних державою соціально-економічних функцій.

Конституцією України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1].

Для реалізації вищезазначених завдань створено ряд спеціальних правоохоронних органів, до яких відносяться і органи внутрішніх справ України. Міліція є складовою частиною системи органів виконавчої влади, які виконують широке коло завдань щодо забезпечення особистої безпеки громадян, захисту їх прав і свобод, законних інтересів; запобігання правопорушенням та їх припинення; охорони і забезпечення громадського порядку; виявлення і розкриття злочинів, розшуку осіб, які їх учинили; забезпечення безпеки дорожнього руху; захисту власності від злочинних посягань тощо [2]. Тобто від належного виконання цими органами своїх функцій значною мірою залежить стан правопорядку в державі. Тому особливо гостро постають питання щодо обсягів фінансового і матеріально-технічного забезпечення міліції.

Фінансове забезпечення будь-якого суб'єкта господарювання є однією з конкретних форм реалізації фінансових відносин, в яких приймає участь даний суб'єкт, тому для з'ясування правового і економічного змісту цієї категорії необхідно визначити зміст таких понять, як «фінанси» та «фінансові відносини».

Щодо фінансових відносин, то ця категорія відносин є органічною складовою економічних відносин, яка виражає взаємодію і зв'язки у грошовій формі суб'єктів економічної системи на різних рівнях. Виокремлюють три категорії економічних суб'єктів: держава; підприємства і підприємці; населення. Між ними розвиваються фінансові зв'язки, що виявляються як фінансово-грошові потоки. Державними фінансами вважаються кошти, якими в Україні розпоряджаються державні, республіканські (Автономної Республіки

Крим) та місцеві органи. Фінанси підприємств і підприємців використовуються для виробничо-підприємницької господарської діяльності. Фінанси населення – це особисті кошти сім'ї та окремих громадян.

Таким чином, можна констатувати, що фінансове забезпечення міліції це діяльність, яка здійснюється в межах фінансової системи держави у всіх її проявах та є формою участі в розподілі грошових коштів шляхом отримання фінансових ресурсів із метою наділення ОВС відповідними матеріально-технічними ресурсами [3, с. 153]. Крім того, слід відзначити, що органи внутрішніх справ України є юридичними особами, в цій якості у межах чинного законодавства України самостійно організують товарно-грошову діяльність щодо фінансового та матеріально-технічного забезпечення.

Проблеми політичного, економічного, соціального характеру, які існують у суспільстві, відображаються на правоохоронній сфері життя країни, впливають на якість забезпечення та охорони прав і свобод її громадян, вимагають негайного вирішення застарілих проблем правозастосовної діяльності та реформування правоохоронних органів, зокрема органів внутрішніх справ (далі – міліція), результати роботи яких, за матеріалами виступів засобів масової інформації, щоразу викликають у суспільстві певний громадський резонанс. Аналіз досліджень учених свідчить про те, що на міліцію ще за радянських часів були покладені окремі обов'язки, які фактично не стосувались виконання правоохоронної функції та відволікали від виконання основних конституційних завдань. Нині законодавчий орган, від рішень якого залежить реалізація очікуваних змін, почав працювати більш активно, законодавчі акти приймаються набагато швидше й ефективніше. Стали розглядатись і вирішуватись застарілі проблеми щодо конкретного реформування міліції, яка відіграє головну роль у запобіганні і протидії злочинності.

Для реалізації вищезазначених завдань створено ряд спеціальних правоохоронних органів, до яких відносяться і органи внутрішніх справ України. Міліція є складовою частиною системи органів виконавчої влади, які виконують широке коло завдань щодо забезпечення особистої безпеки громадян, захисту їх прав і свобод, законних інтересів; запобігання правопорушенням та їх припинення; охорони і забезпечення громадського порядку; виявлення і розкриття злочинів, розшуку осіб, які їх учинили; забезпечення безпеки дорожнього руху; захисту власності від злочинних посягань тощо [2]. Тобто від належного виконання цими органами своїх функцій значною мірою залежить стан правопорядку в державі. За таких умов особливо гостро постають питання щодо обсягів фінансового і матеріально-технічного забезпечення міліції, як одних із основних елементів їх життєдіяльності.

Можна констатувати, що фінансове забезпечення міліції – це діяльність, яка здійснюється в межах фінансової системи держави у всіх її проявах та є формою участі в розподілі грошових коштів шляхом отримання фінансових ресурсів із метою наділення ОВС від-

повідними матеріально-технічними ресурсами [3, с. 213]. Крім того, слід відзначити, що органи внутрішніх справ України є юридичними особами і в цій якості у межах чинного законодавства України самостійно організують товарно-грошову діяльність щодо фінансового та матеріально-технічного забезпечення.

Отже, під матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням міліції слід розуміти систему товарно-грошових і господарських відносин, які виникають між органами внутрішніх справ і їх підрозділами, з одного боку, й органами влади, підприємствами, організаціями та установами, з іншого боку, в процесі централізованого постачання матеріальних, технічних і військових ресурсів (сировина, паливо, обладнання, речове майно, матеріали, зброя та боєприпаси); виконання договорів купівлі-продажу (оптова торгівля), реалізацію фондів комісійного й роздрібного продажу продуктів та засобів виробництва; подання матеріально-технічної допомоги та фінансування їх діяльності [4, с. 105].

Сучасний стан фінансового та матеріально-технічного забезпечення міліції залишається обмеженим. Так, нестача спеціальної техніки не дозволяє швидко отримати необхідну інформацію щодо осіб, що скоїли злочини, підозрюваних в їх скоєнні, знайти свідків й тому подібне. Низька мобільність служб пов'язана з нестачею автотранспорту, запасних частин та паливно-мастильних матеріалів до нього. Відсутність необхідної кількості спецзасобів та зброї, брак службових приміщень, засобів зв'язку, оргтехніки тощо не дозволяють діяти ефективно.

Негативно впливає на результати роботи міліції також невирішеність соціально-побутових питань: низька заробітна плата, погані житлові умови, неможливість отримати санаторно-курортне лікування, погана організація відпочинку та дозвілля тощо. Все це сприяє скоєнню порушень дисципліни та законності персоналом органів внутрішніх справ, призводить до корупції та хабарництва, що не тільки заважає виконанню покладених на органи внутрішніх справ завдань, але й підриває авторитет цих органів в очах населення [5, с. 78].

Згідно зі ст. 24 Закону України «Про міліцію» [2] фінансування і матеріально-технічне забезпечення міліції здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів, які надходять на підставі договорів від міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних органів, підприємств, установ, організацій і громадян, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Тільки за наявності реальних перспектив функціонування матеріально-технічного і фінансового забезпечення можна сподіватися на успішну реалізацію основних напрямків реформування діяльності ОВС, а саме: а) подальшої трансформації чинної моделі матеріально-технічного і фінансового забезпечення органів внутрішніх справ, яка має відбутися у контексті загальних процесів переформатування схем теперішньої системи матеріально-технічного і фінансового забезпечення у змішаний (бюджетно-позабюджетний) різновид; б) запровадження нових

ефективних форм взаємодії підрозділів матеріально-технічного і фінансового забезпечення органів внутрішніх справ із репрезентантами інших силових структур та органами місцевого самоврядування; в) подальшого вдосконалення чинного законодавства щодо матеріально-технічного і фінансового забезпечення органів внутрішніх справ у контексті належного нормативного забезпечення відповідних програмних заходів у цій важливій сфері.

Функції матеріально-технічної та фінансової діяльності ОВС України – це головні напрямки і види матеріально-технічної та фінансової діяльності органів внутрішніх справ України, що характеризують їх сутність, обумовлені метою та завданнями. Підрозділи МВС України мають право надавати платні послуги, перелік яких передбачений Кабінетом Міністрів України, з наступним включенням їх до спеціального кошторису та використанням на потреби за цільовим призначенням. Обов'язково потрібно збільшувати перелік платних послуг, позабюджетну діяльність органів внутрішніх справ, яку було санкціоновано без наукового обґрунтування, тільки у зв'язку із запровадженням нових соціально обумовлених державних пріоритетів, а також з обмеженістю бюджетного фінансування органів внутрішніх справ для виконання відповідних завдань.

Висновки. Можна констатувати, що потрібно не-

гайно збільшити видатки на утримання Міністерства внутрішніх справ України, щороку виділяти кошти на соціальні програми розвитку правоохоронців, збільшити перелік платних послуг, які мають право надавати органи внутрішніх справ України, здійснити оновлення законодавчої бази щодо формування напрямків використання матеріально-технічного та фінансового забезпечення органів внутрішніх справ України, здійснити збільшення заробітних плат для правоохоронців, передбачаючи більш жорсткі умови відбору до вступу до навчальних закладів системи МВС України, ввести систему заохочення з метою покращення показників роботи правоохоронців, систематичне оновлення комп'ютерного парку органів і підрозділів внутрішніх справ, втілити у повсякденну діяльність ОВС принцип «один працівник – один комп'ютер», здійснити розробку та виконання галузевої програми капітального будівництва відомчих багатоквартальних будинків, закладів відпочинку, лікування та реабілітації працівників міліції, встановити систему відеоспостереження, забезпечити автотранспортом, у тому числі спеціальними автомобілями, паливно-мастильними матеріалами, забезпечити спеціальним обладнанням, технікою, здійснити переозброєння спеціальних підрозділів, матеріальне забезпечення споруд і приміщень для тимчасового утримання затриманих осіб, у тому числі неповнолітніх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України / Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про міліцію» / Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
3. Карасёва М.В. Финансовое право. Общая часть [Текст] : учебник / М.В. Карасёва. – М. : Юристь, 2000. – 256 с.
4. Бесчеревных В.В. Советское финансовое право [Текст] : учебник / под ред. В.В. Бесчеревных, С.Д. Цыпкина. – М. : Юрид. лит., 1982. – 112 с.
5. Ільницький М.С. Правовий статус органів внутрішніх справ України як суб'єктів фінансових правовідносин / М.С. Ільницький [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal>.